

Fysisk lek og inkludering i barnehagen

Hvordan kan fysisk lek fremme inkludering for flerkulturelle barn i barnehagen?

Martin Malmo

Kandidatnummer: 1201

Bacheloroppgave

BHFOR3520

Trondheim, august 2020

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Dette er en avsluttende oppgave i bachelorgraden ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelæreutdanning.

Gjennom min praksis i utenlandsoppholdet fikk jeg kjenne på hvor vanskelig det kan være å stå utenfor. Dette, kombinert med min lidenskap for fysisk aktivitet var inspirasjonen for oppgavens tema og problemstilling.

Jeg vil rette en takk til mine veiledere Marianne Schram, høgskolelektor ved DMMH og Gjertrud Stordal, førstelektor ved DMMH, for god veiledning og støtte gjennom hele skriveprosessen.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema	5
2.0 Metode	6
2.1 Valg av metode	6
2.2 Dybdeintervju som metode	6
2.3 Valg av informanter	7
2.4 Gjennomføring av intervju	8
2.5 Analysearbeid	8
2.6 Metodekritikk	9
2.6.1 Pålitelighet	9
2.6.2 Gyldighet	10
2.7 Etikk	10
3.0 Teori	11
3.1 Fysisk lek	11
3.2 Habitus	12
3.3 Kapital	12
3.4 Felt	14
4.0 Analyse	16
4.1 Habitus	16
4.2 Kapital	18
4.3 Felt	21
5.0 Diskusjon	24
6.0 Avslutning	27
7.0 Referanseliste	28
8.0 Vedlegg	30
8.1 Informasjons- og samtykkeskjema	30
8.2 Intervjuguide	33

1.0 Innledning

Verden vi lever i blir stadig mer globalisert. Den teknologiske utviklingen i 1800- og 1900-tallet har forsterket den gjensidige globale avhengigheten og i tillegg intensivert utvekslingen av varer og informasjon på kryss av landegrensene og stimulert til samarbeid og migrasjon (Pfister, 2014, s. 277).

Verden blir stadig mindre, og en av konsekvens av globaliseringen er at vi lever i et mer og mer flerkulturelt samfunn. Dette dreier seg om blant annet endringer i sammensetningen av befolkningen og i de kulturelle formene og kodene (Tranøy & Østerud, 2001, s. 7). Det fantastiske mangfoldet er også noe som gjenspeiles i barnehagen, noe som stiller ulike krav til personalet i barnehagene. Barn i barnehagen kan representere kulturer fra alle verdens hjørner og med dette følger det ulike behov og forutsetninger som personalet må evne å se og respektere. For flerkulturelle barn som starter i barnehagen kan det også være utfordrende å delta i barnehagens mange aktiviteter, da alle aktiviteter skjer på et språk man kanskje ikke behersker og man gjør ting i barnehagen som man ikke vanligvis gjør. Dette gjør at det kan være vanskelig delta på lik linje som de andre barna som har vokst opp innenfor den norske kulturen. Inkludering er dermed ikke noe som nødvendigvis forekommer av seg selv. Barnehagepersonalet må ofte være en brobygger mellom de ulike kulturene, noe som kan være utfordrende nok. Denne oppgaven vil se nærmere på hvordan den fysiske leken kan fremme inkludering blant de flerkulturelle barn i barnehagen.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Oppgavens tema ble valgt på bakgrunn av praksisperioden jeg gjennomførte på mitt siste studieår i bachelorgraden på Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærere. Denne praksisperioden gjennomførte jeg i Lisboa i Portugal hvor jeg gjorde meg mange gode erfaringer og satt igjen med sterke inntrykk. Dette var en internasjonal førskole med barn som representerte ulike land og kulturer. Jeg opplevde at mange av barna var ensomme og hadde problemer med å delta i ulike aktiviteter og leker grunnet den språklige barrieren og de sosiale normene kulturen bar preg av. På tross av dette opplevde jeg likevel at det var en arena hvor disse barna blomstret og var fullverdige deltakere i aktiviteten, og det var i den fysiske leken og kanskje spesielt på fotballbanen. Her ble den språklige barrieren en ubetydelig faktor i samspillet med de andre barna og så lenge man forsto de grunnleggende reglene i leken hadde man innpass. Dette var også tilfellet for meg som heller ikke behersket majoritetsspråket. Det universelle språket til fotball og de relative enkle lekkodene i den fysiske leken gjorde meg og barna fra andre kulturer til gode og attraktive lekekamerater for resten av barnegruppen. At idrett og fysisk lek er en fin arena for inkludering er også noe jeg har reflektert over tidligere. Jeg var selv sjenert som barn og fotball og fysisk lek var arenaer hvor jeg opplevde mestring og inkludering. Dette har gitt mange gode erfaringer og la grunnlaget for et liv med fysisk aktivitet. Bakgrunnen for valget av tema er en nysgjerrighet og en genuin interesse for hvordan barnehager jobber med temaet inkludering og hvordan den fysiske leken blir brukt for å inkludere flerkulturelle barn. Min personlige og profesjonelle interesse la derfor grunnlaget for problemstillingen;

«Hvordan kan fysisk lek fremme inkludering for flerkulturelle barn i barnehagen?»

2.0 Metode

Metoden vi velger å bruke, er redskapet i vårt møte med det vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inn data, det vi si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland, 2018, s. 52). Metoden forteller noe om hvordan vi bør gå til verks for å innhente eller etterprøve kunnskap. Begrunnelsen for å velge en bestemt metode er at man mener at den spesifikke metoden egner seg best for å belyse det gitte spørsmålet eller problemstillingen vi har stilt på en best mulig måte (Dalland, 2018, s. 51). I forskningen skilles det mellom kvantitativ metode og kvalitativ metode. Den kvantitative tilnærmingen er best egnet når man skal undersøke et stort antall enheter og når man er interessert i generelle og målbare resultater. Empirien blir da samlet gjennom tall. Dette er en metode som er kjent for å være lukket og man vil da ikke få svar på noe annet enn det man faktisk spør om i undersøkelsen (Jacobsen, 2005). De kvalitative metodene tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2018, s. 52).

2.1 Valg av metode

Ved valg av metode valgte jeg å benytte meg av en kvalitativ metode i form av dybdeintervju. I startfasen av bacheloroppgaven ble det vurdert å gjennomføre et prosjekt i barnehagen for å på denne måten selv kunne observere hvordan fysisk lek/ idrett kunne fremme inkludering av flerkulturelle barn i en barnegruppe. Etter å ha utarbeidet tre øktplaner ble landet vårt truffet av pandemien som i skrivende stund herjer i Norge og verden for øvrig. Dette resulterte i at blant annet barnehagene ble stengt og gjorde det umulig å gjennomføre prosjektet. Valget falt da på dybdeintervju.

2.2 Dybdeintervju som metode

Fordelen med dybdeintervju som metode er at dette gir muligheten til å studere meningene, holdningene og erfaringene til informantene. Samtalen er det viktigste redskapet man har i arbeidet med andre mennesker og en intervjusituasjon er kanskje den beste måten å få ta informantens perspektiv (Dalland, 2018, s. 63. & Bjørndal, 2013, s.95). I intervjuet skapes kunnskap i skjæringspunktet mellom intervjuerens og den intervjuedes synspunkter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 137).

Målet med dybdeintervju er i hovedsak å skape en situasjon for en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som har blitt valgt ut på forhånd. Ved å skape en avslappet stemning og en noenlunde romslig tidsramme, handler det om å få informanten til å reflektere over egne meninger og erfaringer knyttet til det aktuelle temaet for forskningen.

Her er det viktig at det stilles åpne spørsmål som tillater informantene mulighet til å gå i dybden av det valgte temaet (Tjora, 2010, s. 90-91). Generelt sett innehar intervju den fordel at det gir oss muligheten til å få øye på detaljer som ellers kunne bli oversett, og til å forstå informantens perspektiv på en bedre måte, sammenlignet med ensidig ytre observasjon (Bjørndal, 2013, s. 95). Metodeendringen kan i lys av dette sees på som heldig for besvarelsen av oppgavens problemstilling. På bakgrunn av bytte av metode ble det også nødvendig å sette sammen en intervjuguide i forkant av intervjuene. En intervjuguide fungerer som et hjelpemiddel under intervjuene, og selv om dybdeintervju har den uformelle og frie samtalen som ideal, kan en intervjuguide bidra til å skape en atmosfære av seriøsitet for respondentene (Tjora, 2010, s. 113). Intervjuguiden ble delt opp i ulike kategorier som skulle hjelpe i styre tematikken i samtalen.

2.3 Valg av informanter

For å belyse problemstillingen: «på hvilken måte kan fysisk lek være med å fremme inkludering i barnehagen» var det for meg viktig å se dette fra forskjellige hold. Barnehageansatte er på ingen måte en homogen gruppe og i personalet finnes det ulike kompetanse, utdanning og erfaring. Når metodevalget falt på intervju ønsket jeg i utgangspunktet å intervju to pedagogiske ledere ved to forskjellige barnehager. Etter refleksjon over problemstillingen og hva jeg faktisk er på utkikk etter, ble det bestemt at informantene heller skulle bestå av en pedagogisk leder og en barne – og omsorgsarbeider. I dag kreves det en bachelorgrad for å inntre i stillingen som pedagogisk leder og to år som lærling for å bli en barne – og omsorgsarbeider. Dette gir to ulike utgangspunkt når man begynner å jobbe i barnehagen og kan tilby forskjellige syn på både inkludering og fysisk lek. Informant A er en pedagogisk leder i basebarnehage i Trondheim. Vedkommende var min praksislærer for andre skoleår ved Dronning Mauds Minne Høgskole og en person jeg har et godt forhold til. Grunnen for at jeg valgte å spørre om denne personen hadde anledning til å være informant er for at jeg av erfaring vet dette er en barnehage som må ta stilling til inkludering av flerkulturelle barn. Jeg synes også at barnehagen la godt til rette for at barna skulle få utfolde seg i fysisk lek og dette gjorde vedkommende til en velegnet kandidat. Informanten har tatt en bachelorgrad ved Dronning Mauds Minne Høgskole. I tillegg til dette har hun tatt veiledning i tillegg og går for tiden videreutdanning innenfor språk. Hun har jobbet i barnehage i til sammen 14 år, men har hatt noen år i permisjon. Barnehagen informanten jobber i er plassert relativt sentrumsnært og bygd inn i en blokk med asfalt rundt. Det er likevel flere turområder i nærområdet som de er flinke til å benytte seg av. For å

komme seg lenger inn naturen. Barnehagen er som tidligere nevnt en basebarnehage med litt i overkant av 60 barn. Uteområdet beskriver informanten som ikke veldig allsidig og innerrommet består av mange rom med forskjellig funksjon og hensikt. Når det kommer til hvor lenge informanten har jobbet med flerkulturelle familier har det vært en endring i barnehagen fra hun startet. Fra å ikke ha noen flerkulturelle familier har det vært en gradvis endring og i til i dag hvor ca. 1/3 av barna har en flerkulturell bakgrunn. I barnehagen er det mange land som er representert med mange forskjellige språk. De landene som går igjen mest er Eritrea og Somalia.

Informant B er barne - og omsorgsarbeider i barnehage. Dette er en kontakt av meg og jeg ble tipset om å henvende meg til vedkommende av en bekjent. Han har ikke tatt noen videre utdanning etter videregående og har tatt fagbrev i barnehagen. Informanten har jobbet i den samme barnehagen i 6 år. Dette er en stor barnehage med 5 avdelinger med 70 unger og er lokalisert i en rural del av Midt-Norge. Både uteområde og inneområde beskrives som enormt. Barnehagen ligger i nærheten av kommunes sentrum med mange fine naturområder. Her er det mye skog, en idrettsbane og et steinkast til sjøen hvor de har et eget nøst som de pleier å dra til. Informanten har jobbet med flerkulturelle familier gjennom alle sine år i barnehagen. I barnehagen er nasjonalitetene Polen, Tyskland, Spania og Thailand for øyeblikket representert.

2.4. Gjennomføring av intervju

Gjennomføringen av intervjuene ble i sterk grad preget av pandemiens ringvirkninger som har lagt seg som et teppe om Norges land. Strenge sikkerhetsregler som hygiene og sosial distansering gjorde det problematisk å møte informantene ansikt til ansikt i gjennomføringen av intervjuene. Etter samtale med veiledere på skolen og informantene ble vi enige om at det mest ansvarlige og fornuftige var å gjennomføre intervjuene ved bruk av Skype. Dette var noe både jeg og informantene så på som greit og intervjuene ble gjennomført uten tekniske utfordringer. Flyten i intervjuet opplevde jeg som god og jeg hadde på forhånd et mål om at intervjusekvensene skulle bære preg av de samme samtalemønstrene man finner i en dialog, noe jeg føler jeg oppnådde. På tross av at intervjuene ble gjennomført over internett, føler jeg at jeg og informantene gjennomførte to gode og informative intervju.

2.5 Analysearbeid

I analysedelen av denne besvarelsen har jeg valgt å benytte meg av en tilnærmet temasentret analyse. I en temaanalyse rettes oppmerksomheten mot temaer som blir representert i

prosjektet. Formålet med dette er at man går i dybden av hvert av temaene og sammenligner data fra deltakerne slik at man kan utvikle en dypere forståelse for hvert enkelt tema (Thagaard, 2018, s. 171). I oppgavens prosjekt vil det gås i dybden av begrepene habitus, kapital og felt som det også vil bli gitt en teoretisk forklaring på i teorikapittelet. Svarene fra informantene ble delt opp i nevnte kategorier før analysens start, for å lettere utføre sammenligninger og funnene generelt.

2.6 Metodekritikk

2.6.1 Pålitelighet

Påliteligheten i en kvalitativ undersøkelse kan man fastslå ved at man spør seg om de samme resultatene ville forekommet om spørsmålene hadde blitt stilt av en annen person. Innenfor en positivistisk tradisjon er idealet nøytrale eller objektive forskere. Dette er på bakgrunn at forskerens engasjement vil da kunne betraktes som støy ved at det vil påvirke resultatene. Innenfor den fortolkende tradisjon som kvalitativ forskning er basert på, er det innsett at fullstendig nøytralitet ikke kan eksistere. Her vil forskerens engasjement kunne betraktes som støy, men også som en ressurs. Mitt engasjement i dette prosjektet vil kunne betraktes som en ressurs for gjennom min lidenskap for fysisk aktivitet har jeg tilegnet meg kunnskap om hvorfor det å være fysisk aktiv er viktig og hvordan dette kan foregå i barnehagen. Gjennom min utdanning har jeg også opparbeidet meg en kompetanse på inkludering av barn i barnegruppe, hvorfor dette er viktig og hvordan dette kan gjøres. Kunnskapen og kompetansen har gjort at jeg har kunne utforme presise spørsmål som gir meg svar på det er på utkikk etter, samtidig som jeg kan berike dialogen med faguttrykk og forståelse. På den andre siden er en av informantene en person jeg har hatt en relasjon til tidligere, noe som kan bidra til å svekke påliteligheten i besvarelsen. Likevel tror jeg også dette kan bidra til å gi en bedre flyt i samtalen og at informanten kan åpne seg lettere om temaene som intervjuet kretser rundt. Under intervjuene ble det som nevnt en sekretær som noterte ned hva som ble sagt. For å videre fremme påliteligheten i prosjektet ble begge informantene tilbudt å få tilsendt notatene fra sekretæren og den ferdige analysen, noe en av informantene ønsket. En annen faktor som påvirker påliteligheten, er det faktum at intervjuet ble gjennomført gjennom Skype. Dette fratar meg og informantene til å benytte seg av kroppsspråk i like stor grad som ved intervju som foregår ansikt – til – ansikt. Selv om man får se personens ansikt vil man miste muligheten til å gestikulere og på grunn av litt dårlig forbindelse blir det vanskelig å for eksempel nikke for å få informanten til å snakke videre i den retningen vedkommende ønsker (Tjora, 2010, s. 122).

2.6.2 Gyldighet

Dataen forskere samler inn er ikke selve virkeligheten, men representasjoner av den. Et sentralt spørsmål er da hvor godt, eller relevant den innsamlede dataen representerer fenomenet (Johannesen, Tuft & Christoffersen, 2016, s. 66). Gyldigheten i en slik undersøkelse handler om man faktisk får svar på det som var hensikten med spørsmålene (Tjora, 2010, s. 179). Den viktigste kilden til høy gyldighet er ifølge Tjora (2010) er at forskningen pågår innenfor rammene av faglighet, forankret i relevant annen forskning. For å sikre at forskningen hadde en stor grad av gyldighet, satte jeg meg på forhånd av intervjuene godt inn i forskningen som er gjort på området. Jeg jobbet også mye med begrepene habitus, kapital og felt, som er de sentrale begrepene som benyttes i analysen, før intervju-guiden ble satt sammen. Dette ga meg et bedre utgangspunkt for å konstruere presise spørsmål som ville kunne gi svar på prosjektets problemstilling. Min erfaring som forsker påvirker også gyldigheten i forskningsprosjektet. Jeg har i dette, og i tidligere studieløp, gjennomført flere dybdeintervju, noe som gjorde meg mer bekvem i intervjusituasjonen. Dette vil kunne påvirke flyten dialogen med informantene og gjorde at jeg kunne komme med oppfølgingsspørsmål om jeg følte svarene jeg fikk ikke var utfyllende nok, noe som sørger for at jeg fikk de svarene jeg var på utkikk etter.

2.7 Etikk

Før intervjuene sendte jeg mine informanter et informasjons- og samtykkeskjema, som en forespørsel til å ta del i forskningsprosjektet til bacheloroppgaven. Prinsippet om at forskeren må ha deltakerens informerte samtykke er utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt (Thagaard, 2016, s.26). Informasjons – og samtykkeskjemaet beskrev oppgavens formål og tema, problemstilling og hva det innebar for informanten å delta og informantens rettigheter som blant annet retten til å trekke seg. Skjemaet inneholdt også informasjon om at intervjuet skulle bli gjennomført over Skype grunnet Corona pandemien og at det skulle være en sekretær til stede som skulle notere ned hva som ble sagt. Det ble videre informert om at all innsamlet personopplysninger skulle bli anonymisert under hele prosessen og slettet ved prosjektslutt. For å sikre at ingen av informantene skulle sitte igjen med en følelse av å bli framstilt på en feil måte ble det også tilbudt å sende notatene fra intervjuet og den ferdige analysedelen når den ble ferdigstilt.

3.0 Teori

3.1 Fysisk lek

Viktigheten av barns behov og mulighet for å få leke kommer til uttrykk både i internasjonale og nasjonale styringsdokumenter, i FNs barnekonvensjon og i rammeplanen for barnehagen hvor legges det vekt på barnets rett til og behov for lek (Öhman, 2012, s. 29) Under artikkel 31, § 1 beskrives leken som noe alt oppfattende, hvor enhver oppførsel, aktivitet eller prosess som er satt i gang, styrt og strukturert av barnet selv, og som noe som finner sted når muligheten byr seg (FN, 2013, S. 5-6). Rammeplanen understreker også viktigheten for å ivareta barnets behov for lek og sier blant annet at leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og at lekens egenverdi skal anerkjennes. Videre står det også at personalet skal fremme et inkluderende miljø hvor alle barna kan delta i lek og erfare glede i leken (Rammeplanen, 2017, s. 20).

Lek kommer i mange former og har en sentral plass i den norske barnehagen. Leken er en arena hvor barna får uttrykke seg selv og utforsker temaer de er interesserte i og nysgjerrige på. Dette er fundamentet for mye læring, men leken bærer også et sterkt preg av en indre motivasjon og egenverdien den fører med seg. Når barn går inn i lek, trer de inn i en egen verden som gir dem en opplevelse av hengivelse og lykke (Kibsgaard, 2016, s. 355). Barn skaper og bygger opp en lekverden når de leker, alene eller sammen. Her utvikler barna temaet i leken sammen gjennom forhandlinger og metakommunikasjon over reglene og premisene i leken. Den utviklede lekverden er likevel skjøre og lette å ødelegge. Støy og uro eller altfor mange barn i samme rom kan bryte den fortryllingen som lekverden utgjør. Det kan også være nok med en feil kommentar for at lekverden skal rase sammen. Derfor beskytter barn sine lekeverdener mot inntrengning (Öhman, 2012, s. 101-102).

Kommunikasjon mellom barn er med andre ord sentralt for å opprettholde lekverden.

Lek og bevegelse henger ofte sammen og barn kjenner en sterk trang til bevegelse fordi det er spennende, morsomt, mestrende og fordi den kroppslige utfoldelsen er en viktig forutsetning for barnas vekst og modning (Kibsgaard & Sandseter, 2013, s. 71). Barn må først oppleve med kroppen sin for å så kunne tolke og forstå opplevelsen. Det vil si at kroppslige opplevelser av våre omgivelser og vår verden er en forutsetning for å kunne lære om både seg selv, og om seg selv i samspill med omgivelsene. Gjennom ulike handlinger, psykiske og fysiske utfordringer og mestring av disse får barna styrket sin selvtillit og selvfølelse.

Like viktig som å utvikle sosiale, intellektuelle og estetiske evner, er det også viktig at den motoriske kompetansen stimuleres hos barnet. Det å mestre sin egen kropp handler om selvtillit og trygghet på egen kropp (Kibsgaard & Sandseter, 2013, s. 72) De fysiske og motoriske utfordringene den fysiske leken tilbyr er med andre ord en fantastisk arena for barns generelle utvikling, noe som understreker viktigheten av at alle barn blir inkludert i denne type lek.

3.2 Habitus

Habitus er et begrep utviklet av den franske sosiologen og antropologen Pierre Bourdieu som ble gjort kjent i 1997 (Larsen & Slåtten, 2015, s. 79). Habitus bestemmer måten en person ser verden på, tenker på og handler på og viser til et subjekts «levde liv». Med dette menes at subjektets sosiale erfaringer inkorporeres i tenkemåter, kropp og kroppsbevegelser (Slåtten & Larsen, 2015, s. 79). Habitus kan sees på som et system av predisposisjoner om hvordan man skal oppføre seg i forskjellige situasjoner med forskjellige mennesker (Coakley & Pike, 2014, s. 39). Disse disposisjonene er primært ubevisste fordi de har blitt inkorporert, integrert og kroppsliggjort i subjektet (Prieur & Sestoft, 2006, s.39). I dannelsen av et individs habitus trekkes primærsosialisering fram som en sentral faktor. Habitus blir også sett på som den sosiale arven, det individet har med seg i «bagasjen» (Larsen & Slåtten, 2015, s. 79).

Individets habitus springer ut av materielle forutsetninger, livsbetingelser og erfaring og utvikles gjennom hele livet og verden erfares alltid fra en bestemt posisjon i et sosialt rom og påvirkes videre ut ifra faktorer som om man er mann eller kvinne, hvilken sosial klasse man tilhører, hvilken etnisk gruppe man tilhører, hvilken historisk periode man lever i, hvor man vokser opp, osv. (Prieur & Sestoft, 2006, s.40). Habitus er til stedet som gårdsdagens menneske i våre nåtidige handlinger (Krange & Øia, 2013, s. 240). For personalet i barnehagen vil deres habitus være helt avgjørende i forhold til blant annet holdninger til barns lek. Hvordan man oppdras til idrett og kroppsbevegelse, er av avgjørende betydning for habitus og selv om habitus ikke er noe uforanderlig består det likevel dyptgående og varige strukturer (Thing & Ottesen, 2014, s. 227). Dette understreker viktigheten av at personalet i barnehagen har en positiv innstilling til fysisk lek og evner å tilrettelegge for dette. Ved å gjøre dette bidrar personalet til å legge føringer for at barnet går ut av barnehagen med en habitus som er preget av at fysisk lek og aktivitet er noe gøy og positivt.

3.3 Kapital

Nært beslektet til habitus begrepet er de kapitalformene som får betydning for livet til et individ (Larsen & Slåtten, 2015, s. 79). Mens man i marxismen benyttet seg utelukkende av

materiell kapital i sine analyser, utvidet Bourdieu kapitalbegrepet til å omfatte andre former for ressurser. Bourdieu opererer primært med tre kapitalformer: økonomisk, kulturell og sosial kapital (Thing & Ottesen, 2014, s. 58).

Den økonomiske kapitalen spiller ingen stor rolle i denne oppgaven, men det kan nevnes at økonomisk kapital er en samlebetegnelse for penger og materielle goder (Thing & Ottesen, 2014, s.58). Kulturell kapital er akkumulerte ressurser i form av kunnskaper, ideer, språkbruk og vaner (Larsen & Slåtten, 2015, s. 80). Mens Bourdieu løfter frem tre former for kulturell kapital, velger jeg å belyse kun den ene i denne oppgaven. Den legemliggjorte formen for kulturell kapital kan beskrives som den mest dominerende av de tre og er et resultat av langvarig «kultivering», og oppleves å være en del av personen og personens habitus. Denne kapitalformen kan i liten grad gis videre til andre. Den overtas hovedsakelig ubevisst ved å være en del av et sosialt miljø. Hjemmets miljø trekkes frem her som viktig, men for barn som tilbringer mye av sin våkne tid i barnehagen vil også det ha betydning for danningen av kulturell kapital. Det er snakk om miljøets totale kulturelle kapital. Den legemliggjorte formen for kulturell kapital kan forstås som immateriell artefakter. For barnehageansatte vil dette omfatte holdninger til lek, læring og barneoppdragelse, syn på kjønnsroller, uteliv, barns rett og mulighet til medvirkning. For barnas vedkommende kan den legemliggjorte formen for kulturell kapital for eksempel innebefatte kunnskap om hvordan man opptre i et lekmiljø, forholder seg til de voksne i barnehagen eller kjennskap til bestemte leker, tegneserier, barnefilmer, -bøker og -sanger (Zachrisen, 2013, s. 37).

Sosial kapital består av de ressursene et individ besitter i kraft av de sosiale grupper, kontakter og nettverk som han eller hun er en del av (Thing & Ottesen, 2014, s.58). Det kan også dreie seg om sirkulasjon av informasjon (Danielsen & Hansen, 1999, s. 46). Mens Bourdieu primært opptatt av sosiale nettverk som en individuell ressurs, vil jeg i likhet med Putnam (2006) også ha en mer kollektiv innfallsvinkel til sosial kapital og knytte det til relasjoner en kan trekke på eller ha glede av i forskjellige situasjoner. Her er det snakk om sterke og svake vennsapsrelasjoner mellom barn. Dette vil angi graden av fortrolighet, hyppighet av samværet og den emosjonelle intensiteten (Zachrisen, 2015, s. 36). Vennskap barn imellom kan fungere som en inngangsbillett til etablerte lekgruppe eller gi forpliktelse om å støtte hverandre om man havner i en utfordrende situasjon (Zachrisen, 2013, s. 49). Et annet eksempel kan være at barna kan ha flere å leke med om det skulle være sykdom i barnets vante lekgruppe.

3.4 Felt

I følge Bourdieu består de moderne vestlige samfunn av relativt autonome felter, det vil si sosiale univers med spesifikke logikker og krav, men en egen iboende logikk. Et hvert felt er under et konstant ytre press og graden av autonomi vil kunne begrenses av maktinstanser. Feltet kan sees på som en arena hvor individene som inngår i feltet kjemper om å bevare eller endre sine kapitalformer (Thing & Ottesen, 2014, s. 54). Felt er et begrep Bourdieu bruker for å rette oppmerksomheten mot en type sosiale mønstre som ikke kan gripes kun ved hjelp av vanlige sosiologiske begreper som struktur, organisasjon eller nettverk. Alle felt har noen fellestrekk. Et gjennomgående trekk er at relasjonene i feltet er preget av underliggende spenninger og motsetninger. Innenfor alle felt opptrer det aktører med ulike interesser og aktører som bruker både tid og krefter på å engasjere seg i det som står på spill i feltet. Et definatorisk kjennetegn i ethvert felt er at det eksisterer en spesifikk kapital som er virksom innenfor feltet, og at individene som opptrer i feltet, er involvert i «spill» eller kamper som dreier seg om hva som for tilgang på denne kapitalen og hvordan ivareta den. Feltene er ikke lukkede universer og ulike felt kan inngå i komplekse relasjoner med hverandre (Danielsen & Hansen, 1999, s. 63-65). Sand (2019) snakker også om barnehagen som arena og hvordan barnehagen har sin egen kultur i betydningen av uskrevne, implisitte og uuttalte regler for hvordan en skal oppføre seg, hva som passer seg å si, måter å kommunisere på, eller hvordan en bør gå kledd. Kjennskap til denne kulturen som råder på en arena, innebærer makt og fortrinn til de som har kjennskap til dette, sammenliknet med de som ikke kjenner spillereglene (s. 88). Selv om feltbegrepet i utgangspunktet er rettet mot et mellomnivå i samfunnsanalyse er det svært anvendbart i oppgavens kontekst. Videre i oppgaven vil barnehagen bli betraktet som et makronivå, fullt av mindre felt. Feltene har hver sin iboende logikk og krav og vil til enhver tid være under press fra ulike kilder.

Senere i oppgaven vil jeg se nærmere på feltet «fysisk lek», men for å eksemplifisere ulike felt i barnehagen velger jeg også å trekke fram rollelek og av – og påkledning i garderoben. Under rolleleken kreves det en helt spesifikk lekkompetanse for å få innpass i leken. Det å evne å innta en rolle og inngå i rolleforhandlinger er sentrale elementer for å delta og det kreves at deltakerne leser og tolker de andres handlinger (Öhman, 2012, s. 124). Her er det en underliggende logikk hvor barna inngår i et samspill og alle forstår at handlingene «på liksom». Det ytre presset på leken kan i dette tilfellet være barn som ikke besitter denne kompetansen truer leken eller barnehagepersonalet som av ulike grunner må avslutte den. Kapitalen deltakerne i leken ønsker å bevare eller kjempe om kan være hvor attraktiv de andre

deltakerne anser barnet som og hvilke muligheter barnet har til å delta i denne typen lek. Det å bli ansett som en attraktiv lekpartner gir muligheter for mye lek i barnehagen. I feltet for garderobesituasjonen blir den iboende logikken og kravene satt av personalet i barnehagen som i denne konteksten blir maktinstansen. I hvilken grad garderobesituasjonen blir sett på som en pedagogisk arena eller om den fungerer som en mellomstasjon for ute og inne tiden, avgjøres av personalets habitus. Dette påvirker også om målet for garderobetiden er å raskest mulig kle av og på seg eller om lærings - og dannelsesmulighetene er i sentrum. Det vil derfor være en varierende hvilken kapital som man ønsker å oppnå i dette feltet. Om normen er å raskest mulig kle av og på seg vil effektivitet lønne seg i form av annerkjennelse fra personalet i barnehagen. Om fokuset i større grad er rettet mot læring, vil kanskje fremgang og selvstendighet gi annerkjennelse.

4.0 Analyse

For å videre analysere det innsamlede datamaterialet vil jeg benytte meg av en temasentrert analyse. Tematiseringen av analysen vil bidra til å strukturere datamaterialet og gi et tydeligere bilde for å besvare problemstillingen. Analysen vil kretse rundt begrepene habitus, kapital og felt.

4.1 Habitus

Som nevnt i teoridelen sikter habitus til individets levde liv. Dette innebærer holdninger, erfaringer og predisposisjoner i handlingsmønsteret for ulike situasjoner for å nevne noen. Videre vil jeg på hva informantene, med deres ulike bakgrunn, legger i begrepet «inkludering», og hvordan den fysiske leken kan bidra til å fremme inkludering blant de flerkulturelle barna.

Informant A har gått tre år på Dronning Mauds Minne Høyskole for barnehagelærere og har selv gått fordypningen «Arbeid med barn i et internasjonalt perspektiv». Utdanningen og fordypningen er en del av informant A sin habitus, noe intervjuet også bar preg av i form av bruk av fagbegrep og reflekterte svar. Informantens erfaringer med et stort mangfold i barnehagen har også lagt grunnlag for en reflektert praksis og en evne til å sette fingeren på både muligheter og utfordringer knyttet til mangfoldet i barnehagen. I begrepet «inkludering» fremhever informanten det å høre til et felleskap og følelsen av å være en del av noe. Det å høre til og være et «vi» og ikke bare et «jeg» ble trukket fram som viktig for å være inkludert. Informantens habitus rommer en glede for å være utendørs og i aktivitet, noe gjenspeiles i barna, da den fysiske leken beskrives som å ha en stor plass i barnas barnehagehverdag. Informanten opplever at de flerkulturelle barna i stor grad blir inkludert i barnegruppen, men at det også er en del utfordringer knyttet til dette. Informanten sier videre at mange av barna i barnehagen har en stor forståelse for at de kanskje må henvende seg til de flerkulturelle barna på en annen måte og sier at dette kanskje er resultatet av at de går i en barnehage med et stort mangfold. Dette kan også skyldes måten barnehagen jobber med inkludering på. Inkludering er ikke noe som blir trukket fram trukket fram på samlingsstund, men noe som krever et kontinuerlig arbeid påpeker informanten. Dette innebærer alt fra barnesamtaler om hva man skal gjøre hvis noen står alene i leken, til bevisstgjøring og refleksjon blant personalgruppen. Inkludering er noe som sitter i veggene i barnehagen og blir ikke trukket fram som team nå og da. Ved spørsmålet angående hvordan informanten motiverer de flerkulturelle barna til å leke, ser man igjen hvordan informantens habitus, i form av utdanning og erfaring, bidrar til å se

spørsmålet fra flere perspektiver på en reflekterende måte. Informanten sier at det handler om å få tak i barnas interesser og ta utgangspunkt i hva de liker og hva de er glade i å gjøre. Hun sier videre at man ikke bare kan gå inn i en lek og si at dette barnet skal være med. Det ligger en underliggende forståelse for at barna har lyst til å skjerme leken sin i møte med andre barn som av ulike grunner ikke forstår lekens premisser og koder. Informanten trekker også fram språket og den manglende forståelsen for diverse regler i leken, som følge av språkbarrieren som noen av hovedutfordringene for inkludering av de flerkulturelle barna. Som en løsning på denne problemstillingen fremhever informanten viktigheten av å være en tilstedeværende voksenperson og jobbe med å gi de flerkulturelle barna de verktøyene de trenger for å delta i leken. Lekgrupper med barn som er rause og inkluderende trekkes også fram som en fin fremgangsmåte for å gi gode erfaringer i lek.

Informant B har tatt fagbrev i barnehagen og har 6 års erfaring i barnehagen. Informanten har arbeidet med flerkulturelle barn og familier gjennom alle årene. Selv om informanten ikke besitter den formelle utdanningen ved en høyskole, var det lett å se at han hadde gjort seg mange gode erfaringer og refleksjoner gjennom sine år i barnehagen. Ved intervjuets gjennomføring hadde barnehagen 7 minoritetsbarn i barnehagen. Når spurt om hva informanten legger i begrepet «inkludering», trekker han fram det at alle skal ha noen å gå til. Enten en voksen eller et barn og at barna har den tryggheten i barnehagen. På oppfølgingsspørsmålet «holder det med en voksen?» var svaret nei, og at man da bare var delvis inkludert og ikke med i gruppen av den grunn og trakk fram at man måtte ha minst en voksen og en venn. For å fremme inkludering i barnehagen jobber de med å fange barnas interesser og bygge videre på det. Her trekker informanten fram et fint eksempel hvor de bygget videre på dinosaurinteressen til en av de flerkulturelle guttene og laget et prosjekt for hele barnegruppen ut av det. Informanten opplever at de flerkulturelle barna blir inkludert i barnegruppen og tillegger at de som ikke har så godt språk ofte blir delt opp i mindre grupper slik at barnet karer å forstå og uttrykke seg bedre. Barnehagen hadde gjort seg mange gode erfaringer med denne praksisen. Også informant B opplever språket som den største utfordringen ved inkludering av de flerkulturelle barna i barnegruppen og legger til at dette ofte fører til konflikter på grunn av misforståelsene det fører med seg. Informanten erfarer at de flerkulturelle barna blir inkludert i lek, men at de i større grad er deltakende i lek hvor det ikke stilles så høye krav til verbal kommunikasjon. Her trekker han fram byggelek og boltrelek som lek hvor barna er mest deltakende og rollelek som minst deltakende. Informantens habitus, i form av erfaringer med arbeid med flerkulturelle barn, legger et godt

grunnlag for å gi reflekterte svar og viser til gode måter å jobbe med de flerkulturelle barna. I møte med språk – eller samspillsvansker trekker informanten igjen fram hvordan det å dele opp i mindre grupper og plassere barna som spiller godt på lag sammen, har gitt positive resultater. Resultatene er dog ikke utelukkende positive i forbindelse med inkludering av de flerkulturelle barna. Informanten viser også til eksempler at enkeltbarn som ikke mestrer det norske språket blir sinte og innesluttet når andre barn og voksne ikke forstår hva de prøver å formidle. Dette gjorde at de ansatte ved flere anledninger valgte å ta det bestemte barnet ut av barnegruppen.

4.2 Kapital

Det skal i de følgende avsnitt gjøres rede for hvordan informant A og B oppfatter barnas kapital i deres barnehage. Informantenes oppfatning av barnas kapital vil være tett knyttet til informantenes habitus og kan på ingen måte skilles fra hverandre. Her vil faktorer som blant annet utdanning, kunnskap, erfaring og pedagogisk grunnsyn være avgjørende for hvordan og i hvilken grad informantene ser og tolker barnas ulike kapitalformer. Det vil videre bli sett på hvordan informantene ser på barnas legemliggjorte form for kulturell kapital og deres sosiale kapital.

Informant A trekker som tidligere nevnt språket frem som en fremtredende barriere for deltakelse i ulike typer leker og derfor også fra å være fullstendig inkludert i barnegruppen. Informanten trekker også fram hvordan de flerkulturelle barna ikke nødvendigvis er kjent med å leke på den samme måten som barna fra majoritetskulturen er. Et eksempel som det blir vist til er når barna leker mor og far og barn og hvordan hverdagen, normene og verdiene kan være helt forskjellige for de forskjellige landene og at de flerkulturelle barna ikke da nødvendigvis forstår lekens premisser. Eksemplet kan videre problematiseres ved at barna som har vokst opp i Norge kan ha klare forventninger til hvordan mor og far og barn skal lekes og hvordan et alternativt syn på dette kan være utfordrende å implementere i leken. Forskjellige forventninger til denne type lek kan også gjøre det vanskelig for de flerkulturelle barna å identifisere hvilken lek som lekes og dermed lekens koder og premisser. Dette gjelder også andre typer leker som blir preget av kulturen. Under intervjuet kommer vi inn på hvordan det kan det være vanskelig å delta i lek som springer ut fra barne-tv og lignende for de flerkulturelle barna, da de ikke trenger å ha de samme referansene som barna som har vokst opp i Norge. Dette kan vise til at enkelte flerkulturelle barn som ikke har vært lenge i Norge ikke har kjennskap til disse referansene og besitter dermed mindre kulturell kapital enn barn som har denne kjennskapen. Dette vil også ha negative ringvirkninger for barnets

legemliggjorte form for kulturell kapital, da den manglende referanserammen til leken også vil hindre barnet i å forstå hvordan barnet skal opptre i dette lekmiljøet. Her trekker informanten igjen inn viktigheten av det å være en tilstedeværende voksenperson og hjelpe de barna som trenger litt støtte i leken. Informanten ønsker å gi barna verktøyene selv for å delta i leken og sier det kan være fint å observere litt sammen med barna og så forsøke seg inn i leken. Dette er en fin måte og fremheve barnas ressurser på. Ved å observere leken og få noen forklaringer underveis vil barna få en bredere innsikt i kodene i leken og lekmønsteret. Dette gir grunnlag for å delta i leken på samme premisser som barna som forstår referansene og barna vil få en forståelse for hvordan man skal opptre i lekmiljøet og derfor også få en høyere kulturell kapital. Ved spørsmål angående hvilke typer lek de flerkulturelle barna var mest deltakende, ble fysisk lek, sang og kreative aktiviteter trukket frem. Her var de flerkulturelle barna veldig inkludert, noe informanten tenkte var et resultat av at det ikke krevdes så mange ord og handlingene var enklere å følge og dermed enklere å henge seg på. Dette kan vise til at barna har en stor sosial kapital, og når den språklige barrieren og kunnskapskravene om diverse kulturelle referanser minskes, vil deltakelsen i aktiviteten øke.

Informanten kommer også inn på hvordan hun opplever at det er stor forskjell på de flerkulturellebarna når det kommer til avvisning i lek og hvor frampå de er til å delta. Mens noen ikke trenger å kunne et ord på norsk og likevel hive seg med i leken og tåler avvisning, er det andre barn som synes det er veldig tøft å bli avvist og synes det er vanskelig å prøve igjen. Det kan være mange faktorer som påvirker hvor frampå og i hvilken grad et barn tåler å bli avvist i en lek eller ikke. En mulig faktor kan være barnet er kultivert til å tenke at det å bli avvist er mer alvorlig enn hva som er vanlig å tenke i den norske kulturen. Denne oppfatningen av avvisning kan være en del av barnets kulturelle kapital. Som nevnt innledningsvis i dette delkapittelet vil begrepene kapital og habitus være tett knyttet sammen, noe som også gjelder for barna. Som barnehagelærer må vi være åpne for at vi ikke har full tilgang til barnas habitus og dermed deres erfaringer og opplevelser. Flerkulturelle barn som er veldig forsiktig i lek kan ha opplevelser og erfaringer i ryggsekken som gjør at de velger å trekke seg tilbake i møte med avvisning og dette er det viktig at personalet i barnehagen har kunnskap om og er bevisste på. Informanten trekker på spørsmålet angående hvordan hun motiverer de flerkulturelle barna til leke, fint inn viktigheten av å være en tilstedeværende voksen og at man må være ute etter hva barna trenger og se hva som kan gjøres for å legge godt til rette for trygghet og deltakelse i lek.

I likhet med informant A trekker også informant B språkbarrieren frem som en hovedutfordring i inkluderingen av barnehagens flerkulturelle barn. Informanten trekker i tillegg inn hvordan han opplever at samspillsvansker mellom barna ofte kan føre til konflikt. Konfliktene hadde i grobunn i at barna var deltakende i leken, men ofte ikke forsto hvordan leken skulle lekes og de forskjellige kodene i leken. Dette står i likhet med informants A opplevelse og hvordan hun opplevde at barna ville skjerme leken sin fra barn som ikke har de samme referansene og forutsetningene for å delta i leken. Barn ønsker å beskytte sin lekverden og når det kommer en mulig trussel mot lekverden er det naturlig at barna ønsker å verne om den. Dette er et faktum som kommer godt til syne under begge intervjuene. Informanten forteller videre at personalet hadde samtaler med foreldrene og foresatte for å kartlegge barnas interesser og hva de likte å leke. Dette er en fin måte å få et inntrykk av hvilke ressurser barna innehar og hvordan disse ressursene kan dyrkes og trekkes fram. Et eksempel på dette er hvordan informanten og hans kollegaer benyttet seg av mindre lekegrupper for blant annet flerkulturelle barn som var utrygge i den store barnegruppen. I informantens eksempel var det to jenter med en flerkulturell bakgrunn som hadde bodd i Norge i ca. et år og seks måneder. Jentene fremsto som utrygge og kommuniserte lite med andre barn og voksne. Etter å ha delt jentene opp i hver sin lekegruppe opplevde informanten at jentene blomstret opp og ble tydeligere tryggere. Ifølge informanten snakket jentene som en foss etter hvert og tok med seg denne tryggheten og selvtilliten ut i storgruppen. At jentene ble inndelt i mindre grupper gjorde at de bygget opp en høyere sosial kapital i form av vennskap i de mindre gruppene. De nye nettverkene og vennskapene jentene hadde tilegnet seg gjennom sin sosiale kapital hadde igjen en positiv effekt på tryggheten de opplevde i barnehagen og selvtilliten i møte med barnehagehverdagen. Dette er også et fint eksempel på hvordan kapital tilegnet på et felt har overføringsverdi til andre felt i barnehagen og vil bli diskutert nærmere senere i oppgaven. Under intervjuet gir informanten tydelig uttrykk for at han observerer de flerkulturelle barnas kapital og kommer med flere eksempler på hvordan de fremhever barnas ressurser. Et eksempel på det er som tidligere nevnt hvordan personalet laget et prosjekt ut fra dinosaurinteressen til en gutt med en flerkulturell bakgrunn. Et annet eksempel på dette som informanten trekker frem var at de opplevde at en gutt av polsk opphav var veldig flink til å telle på polsk. Dette var også til stor begeistring for de andre barna. Informanten og resten av personalet gjennomførte da en samlingsstund med et ekstra fokus på tall og telling, hvor den polske gutten lærte barna å telle på polsk og hvor de sammen telte på norsk etter det. I tillegg til å være en fin måte å utøve barnas medvirkning på, er dette

en god måte å fremheve den polske gutten sin kulturelle kapital i form av kunnskapen han har på å telle på polsk. Tall var av stor interesse i barnegruppen i den perioden samlingsstunden fant sted og når personalet hjelper gutten å vise sitt høye kunnskapsnivå og kulturelle kapital når det kommer til telling, vil gutten oppleves som attraktiv og den kulturelle kapitalen kan potensielt omdannes til eller videreutvikle guttens sosiale kapital.

4.3 Felt

Det vil i dette delkapittelet bli sett nærmere på feltet «fysisk lek» i informantenes barnehager og hvordan dette feltet deltar i et komplekst samspill med mange andre av barnehagens felter. Det vil også sees i sammenheng med hvordan kapital påvirker de flerkulturelle barnas deltakelse i de ulike feltene og om tilegnet kapital på et felt kan overføres til andre felter i barnehagen.

Informant A sin habitus rommer som tidligere nevnt en glede for å være utendørs og fysiske aktive. Dette legger gode føringer for at barna kan tilbringe lengre perioder i feltet «fysisk lek» i barnehagen. Informanten sier videre at hun er glad i å delta i den fysiske leken, men at dette er noe hun sikkert kunne gjort mer. Informanten forteller at hun er veldig opptatt av å være nær og tilgjengelig under den fysiske leken og kanskje spesielt å herjeleken som de er så glad i. Hun påpeker at disse herjelekene kan være positivt på mange måter, men at det er greit å være tilgjengelig og veilede om det skulle oppstå noe. De typiske lekene som går igjen da er sura, sykling, ballspill og lignende leker som inneholder fysisk aktivitet. Når det kommer til inkludering av flerkulturelle barn i den fysiske leken var informanten tydelig på at hun ikke skulle male bildet rosenrødt og at inkluderingen var i ulik grad. Her kommer informanten tilbake til poenget med å skjerme leken og at det ikke alltid er rom til å stoppe og vise og forklare hvordan leken lekes. Her trakk hun fram viktigheten av å være tilgjengelig og hjelpe barna som av ulike grunner ikke kan delta i leken og at de hadde flere gode eksempler på at det ikke alltid kreves så mye for å hjelpe de inn i leken. Informanten opplever at problematikken knyttet til deltakelse i den fysiske leken for flerkulturelle barn handler ofte om språket. Hun trekker fram herjeleken som et eksempel og viser til viktigheten av å høre på hverandre og forteller hva som er greit og ikke. Hvis barna ikke fikk med seg det, kunne leken ofte utarte og føre til konflikt. Hun sier videre at det er ikke noen vonde hensikter bak det, men barna vet ikke helt hva som forventes. Informanten mener likevel at fysisk lek er en god måte å inkludere flerkulturelle barn på da dette er et felt som ikke nødvendigvis trenger å inneholde så mange ord og at det kan være enklere å henge seg på handlingen. Det kunne også være enklere for de ansatte å forklare og vise om barna ikke behersker norsk. Hun sier

videre at barnehagen har en fin måte å arbeide med å lære barna diverse fysiske leker hvor de bruker litt tid i mindre grupper før lekene for å lære bort reglene. Informanten mener det er viktig med litt påfyll før leken sånn at den kan oppleves litt enklere i større grupper. Ved spørsmål om informanten tror selvtilliten barna har tilegnet seg i den fysiske leken har hatt overføringsverdi til andre deler av barnehagehverdagen var det dette absolutt noe hun hadde troen på. Grunnet enklere regler og koder mente hun at barna hadde bedre forutsetninger for å delta og få selvtillit i den fysiske leken. Dette mente hun igjen ga et grunnlag for å tåle litt mer avvisning i annen lek og likevel tørre å hive seg med fordi de er i samspill i andre sammenhenger. Som informanten er inne på er det andre logikker og krav som er rådende i dette feltet enn hva det er i for eksempel rollelek og regellek. Den språklige barrieren som informanten ofte opplever som hovedutfordringen i inkluderingen i andre typer leker er ikke like fremtredende i den fysiske leken, da kravet for den verbale kommunikasjonen er lavere. Feltets logikk vil også være annerledes i den fysiske leken fra andre typer leker. Som tidligere nevnt har ikke alltid de flerkulturelle barna referansene som barn fra majoritetskulturen og ved å delta i fysiske leker, hvor kodene og premissene er enklere å forstå vil logikken i dette feltet være lettere å oppfatte og dermed delta i leken.

I teoridelen ble det nevnt at et felt er under kontinuerlig press fra de ytre omgivelsene. I informants A sin barnehage vil feltet «fysisk lek» være under et relativt lite ytre press fra personalet i barnehagen. Dette er grunnet at personalets habitus rommer en glede for å selv være fysisk aktive og er en verdi som gjør at fysisk lek som felt vil oppleve lite ytre press fra personalet. Det ytre presset på dette feltet vil i denne barnehagen i all hovedsak komme fra barna selv. Dette vil være barn som av forskjellige grunner ikke forstår feltets logikk og krav og dermed ikke evner å delta på lik linje med andre barn som gjør det. Med feltets lavere krav til å beherske norsk opplevde informanten at den fysiske leken var en arena hvor de flerkulturelle barna i stor grad var deltakende og godt inkludert.

Også informant B sin habitus rommer en verdi for å være fysisk aktiv og delta i den fysiske leken sammen med barna. Informanten sier at han deltar jevnlig i den fysiske lekingen, men står også på sidelinjen om det er en god flyt i leken. I likhet med informant A, tar også fysisk lek mye plass i barnehagehverdagen hos informant B. I tillegg til fysiske leker organisert av personalet, leker ofte barna med dissene, syklene og løper på de mange haugene i barnehagen. I tillegg til dette har barnehagen mange turområder som de er flinke til å benytte seg av. Gleden og verdien personalet legger i det å være fysiske aktive og drive med fysisk lek vil også i denne barnehagen begrense det ytre presset feltet «fysisk lek» opplever fra

personalgruppen. Ved spørsmål om informanten tror at fysisk lek kan fremme inkludering for flerkulturelle barn var dette noe han virkelig hadde troen på. Informanten begrunner dette med at det ofte er ganske tydelige regler i fysisk leker og kommer med sisten som eksempel. Dette ser han i motsetning til rolleleken som han sier har ganske løse regler og utvikler seg hele tiden. Informanten sier videre at man kan i den fysiske leken ofte sette seg ned med en voksen eller noen annen og se og skjønne hva som skjer uten å snakke så mye, mens når noen sitter i en sandkasse kan de leke alt fra dyrehage til verdenskrig. Informanten forteller videre i intervjuet at han opplever at de aller fleste flerkulturelle barna blir inkludert i den fysiske leken. På oppfølgingsspørsmålet om de bli inkludert på en bedre måte enn i andre leker, svarer han at han tror at inkluderingen er lik på alle leker, men at de flerkulturelle barna ofte skyr leker som de ikke skjønner så de ekskluderer seg selv fordi de ikke tørr å hive seg i det.

5.0 Diskusjon

Det ble i det foregående kapittelet sett nærmere på ulike deler av informantenes habitus og hvordan deres dette påvirket deres praksis og tilnærming til fysisk lek og inkludering av flerkulturelle barn i barnehagen. Det ble også hvordan informantene opplevde de ulike feltene i barnehagen og ulike faktorer knyttet til inkludering innenfor nevnte felt. Videre vil det bli sett nærmere på funnene fra analysen og det vil bli diskutert og drøftet opp mot besvarelsens problemstilling.

Ved kartleggingen av informantenes habitus ble det synlig at begge informantene satte pris på å være fysiske aktive og delta i barnas fysiske lek. Dette legger gode premisser for at feltet «fysisk lek» er godt etablert i barnehagen og at informantene har gjort seg erfaringer som kan hjelpe å kaste lys på problemstillingen. Informantene ser begge på det som viktig at de flerkulturelle barna inkluderes i lek, men metodene som benyttes for å inkludere er noe ulik. Mens informant A trekker fram det at inkludering er noe som det skal jobbes med hele tiden og barnehagen jobber mot å skape en kultur for inkludering, viser informant B til deres hyppige bruk av mindre lekgrupper. De ulike metodene kan skyldes ulikhet i informantenes habitus, men det kan også skyldes antallet flerkulturelle barn som barnehagen har. Mens barnehagen til informant A besto omtrent 1/3 av barna av flerkulturelle barn, hadde barnehagen til informant B sju flerkulturelle barn. Med det lave antallet av flerkulturelle barn vil det være enklere å lage gode, konstruktive lekgrupper rundt de flerkulturelle barna.

Når det kommer til hvordan informantene opplever barnas ulike kapitalformer er informantenes svar relativt like. Begge opplever at hovedutfordringen til de flerkulturelle barnas deltakelse i lek er knyttet til lekens krav til å beherske norsk og hvordan de skal opptre i et gitt lekmiljø. De trekker begge frem feltene regellek og rollelek som to lek-felt hvor de flerkulturelle barna møter utfordringer i deres deltakelse. I disse feltene vil de flerkulturelle barnas sosiale kapital bli begrenset av lekens krav til å beherske å kommunisere verbalt på norsk. Informant B opplevde at det kunne på bakgrunn av at de flerkulturelle barna ikke alltid innfridde disse kravene, oppstå konflikt og at leken opphørte. Informant A trekker også inn hvordan manglende referanser til ulike leker kan begrense deres deltakelse. Dette kan være diverse rolleleker og regelleker som springer ut ifra norsk barn-tv og fra mediebildet generelt i Norge. Videre kommer hun som tidligere nevnt inn på at dette også kan handle om at leker kan lekes ulikt i forskjellige land. Mor og far og barn lekes ikke nødvendigvis på samme måte i Norge og i Brasil. I den brutale logikken i feltet «rollelek» blir manglende kunnskap om

disse referansene bli sett på som lav kulturell kapital. Det er ikke å forvente at barn fra andre kulturer skal ha kunnskap om og forståelse for leker som har sitt opphav i norsk barne-tv. Dette fremhever viktigheten av at barnehagepersonalet evner å observere barnas lek med et våkent blikk og kan hjelpe barna i lek. Dette understreker også informantene som trekker fram det å være til stede å tilby en hjelpende hand til barna som trenger det. Regellek og rollelek er to felt som naturlig får stor plass i barnehagehverdagen. Det at informantene opplever at de flerkulturelle barna ofte møter utfordringer i deltakelsen i disse feltene er problematisk, men informant A viser også en forståelse for dette. Lekverdener som barn skaper er skjøre og barn med for lite kulturell kapital i form av manglende kjennskap til referanser eller som begrenses av kravene til verbal kommunikasjon, vil kunne true med å bryte illusjonen lekverdenen skaper. I feltet «fysisk lek» hadde begge informantene erfart at dette var en arena hvor deltakelsen og inkluderingen var stor blant de flerkulturelle barna. Dette kan skyldes kravene kulturell kapital, i form av blant annet kunnskap om diverse referanser er lavere enn i for eksempel feltet for rollelek. Informantene opplevde også den verbale kommunikasjonen ikke preger den fysiske leken i like stor grad og at det derfor ville være enklere å delta uten å beherske norsk. Dette viser at de høye kravene til å beherske norsk, som preger mange av barnehagens lek-felt, er med på å kamuflere de flerkulturelle barnas sosiale kapital. Selv om bildet ikke er rosenrødt, opplever informantene at de flerkulturelle er godt inkludert og blomstrer i feltet «fysisk lek». Feltet for fysisk lek er også godt egnet som inkluderingsarena med tanke på hvordan de ansatte i barnehagen skal kunne bidra med en hjelpende hand til barn som trenger litt hjelp for å komme inn i leken. Begge informantene viser til at de enkle kodene i fysisk lek er lette å imitere og konversere rundt, og det å sitte sammen med barn og observere før man hopper inn i leken, er ofte det som skal til for å hjelpe barnet. Denne blomstringen barna har på dette feltet kan skyldes at blant annet den sosiale kapitalen stiger og at barna for vist frem hvor ressurssterkt de er. Denne selvtilliten er viktig, ikke bare i lek, men i alle aspekter av barnehagehverdagen. Informant A trekker fram hvordan denne selvtilliten også gjør at barna blir mer robust og tåler mer avvisning i annen lek, uten at dette da nødvendigvis fører til konflikt. Ved spørsmål angående om denne selvtilliten ble tatt med videre ut i barnehagen var dette noe begge absolutt tenkte. Informant B sa at han var usikker på om det var denne selvtilliten eller om det var generell utvikling. De positive erfaringene barn får ved å være inkludert i den fysiske leken bidrar også til den generelle utviklingen ved at de får oppleve gode samspillsrelasjoner med de andre barna. Dette gjør at det ser ut som kapitalen de flerkulturelle barna tilegner seg på feltet «fysisk lek» har en overføringsverdi til

andre felt i barnehagen. Feltet «fysisk lek» er med andre ord en arena med et lavere krav til kulturell kapital for å få innpass blant de andre deltakerne i dette feltet. Kravet til å beherske det å kommunisere verbalt kamuflerer i enkelte tilfeller de flerkulturelle barna sin sosiale kapital, da det ikke alltid er like lett å forstå kodene og premissene i den gjeldene lekverdenen og ved at feltet for «fysisk lek» ikke stiller like strenge krav til verbal kommunikasjon er det også her enklere å få innpass. Dette er et felt hvor det er lettere å få innpass og hvor kapitalen som blir tilegnet har en overføringsverdi til andre felt i barnehagen. Gjennom svarene til informantene virker feltet «fysisk lek» som en velegnet inkluderingsarena for flerkulturelle barn hvor kapitalen som blir tilegnet på feltet kan overføres til andre felt i barnehagen.

6.0 Avslutning

Samfunnet vi lever i preges av et stadig større mangfold. Dette fantastiske mangfoldet speiles i barnehagen hvor kulturer fra hele verden kan være representert. Dessverre kan en manglende beherskelse av språk og kjennskap til kulturen i noen tilfeller by på utfordringer når det kommer til inkluderingen av de flerkulturelle barna i barnegruppen. Det er derfor i denne oppgaven blitt sett nærmere på hvordan fysisk lek kan være en inkluderingsarena for flerkulturelle barn i barnehagen. De sosiologiske begrepene habitus, kapital og felt har bidratt til å kaste lys over problemstillingen og gitt en god vinkling. Ved hjelp fra gode informanter har deres erfaringer og tanker gitt en bedre forståelse for hvilken rolle den fysiske leken kan ha for å fremme de flerkulturelle barnas ressurser og deres ulike former for kapital.

Informantene trakk frem språkbarrieren og manglende forståelse for hvordan de ulike lekene skulle lekes som hovedutfordringen i inkluderingen i de ulike feltene i barnehagen. Denne manglende forståelsen kommer fra at flerkulturelle barn ikke nødvendigvis har den samme kjennskapen til referansene lekene bygger på og at det kan være variasjon på hvordan ulike leker skal lekes i ulike kulturer. Den fysiske leken ble av informantene trukket fram som en arena hvor de flerkulturelle barna blomstret. Her viser barna at når kravene i et felt til verbal kommunikasjon og kjennskap til referanser senkes, er de like aktive og dyktige i lek. Denne høyningen i kapital hos de flerkulturelle barna er også noe som barna kan overføre til andre felt i barnehagen. Svarene fra intervjuene understreker også viktigheten av å ha kompetente og våkne ansatte i barnehagen. Barnas lekverdener kan i mange tilfeller være skjøre og det er ingen selvfølge at alle barn blir inkludert. Som pedagoger er det derfor viktig å ha et årvåkent blikk og evne å hjelpe barna med utfordringer knyttet til inkludering.

7.0 Referanseliste

- Bjørndal, C. R. P. (2013). *Det vurderende øyet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Coakley, J. & Pike, E. (2014). *Sports in society*. Berkshire: Mc Graw Hill Education
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag
- Danielsen, A. & Hansen, M. N. (1999). Makt i Bourdieus sosiologi. I F. Engelstad (Red.). *Om makt. Teori og kritikk*. Oslo: AdNotam
- FN (2013). Generell kommentar nr. 17 (2013) om barnets rett til hvile, fritid, lek, fritidsaktiviteter, kulturliv og kunstnerisk virksomhet (art. 31). Komiteen for barns rettigheter. Hentet fra:
https://www.regjeringen.no/contentassets/1376fac2fe2a427389f9f94b52acdefc/crc-c-gc17_en_nor.pdf
- Jacobsen, D. A. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser – innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 2. utgave. Høyskoleforlaget
- Kibsgaard, S. & Sandseter, E. B. H. (2013). Bevegelseslek i barnekulturen, tradisjoner og kulturelt mangfold, I T. Moser, (Red.). *Barnas barnehage 3. Kroppslighet i barnehagen. Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Kibsgaard, S. (2016). Den livsviktige leken. I V. Glaser, I. Størksen & M. B. Drugli (Red.). *Utvikling, lek og læring i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget
- Krange, O. & Øia, T. (2013). *Den nye moderniteten. Ungdom, individualisering, identitet og mening*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag AS
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal
- Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2015). *En bok om oppvekst*. Bergen: Fagbokforlaget
- Priour, A. & Sestoft, C. (2006). *En introduktion Pierre Bourdieu*. København: Hans Reitzels Forlag
- Putnam, R. D. (2006). *Den ensamme bowlaren*. Stockholm: SNS Förlag
- Sand, S. (2019). *Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Vallset: Oplandske Bokforlag AS

- Thagaard, T. (2016). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. (3. Opplag). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2018) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. (5. utgave) Bergen: Fagbokforlaget
- Thing, F. L. & Wagner, U. (Red.) (2014). *Grundbog i idrætssociologi*. København: Munksgaard
- Tjora, A. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Tranøy, B. S. & Østerud, Ø. (Red.) (2001). *Mot et globalisert Norge? Rettslige bindinger, økonomiske føringer og politisk handlingsrom*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Utdanningsdirektoratet (2017) Rammeplan for barnehagen: *Barnehagens formål og innhold*. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-formal-og-innhold/lek/>
- Zachrisen, B. (2015). *Like muligheter i lek? Interretniske møter i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget
- Zachrisen, B. (2013). *Interretniske møter i barnehagen: vilkår for barns samhandling i lek*. Stavanger: Faculty of Arts and Education
- Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk Forum

8.0 Vedlegg

8.1 Informasjons – og samtykkeskjema

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Fysisk lek og inkludering av flerkulturelle barn i barnehagen»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan fysisk lek kan fremme inkludering ovenfor flerkulturelle barn i barnehagen. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I dette prosjektet ønsker jeg å se hvordan den fysiske leken kan fungere som inkluderingsarena for flerkulturelle barn. Ved hjelp av mine to informanter ønsker jeg å finne ut hvordan de ser på den fysiske leken og hva de legger i inkluderingsbegrepet. Jeg ønsker også å få et innblikk i deres erfaringer knyttet til dette og koble dette opp til teori rundt barnas ulike kapitalformer og hvordan tilegnet kapital i et felt kan ha overføringsverdi til flere av barnehagens komplekse felter.

Problemstillingen er i skrivende stund: «*Hvordan kan fysisk lek fremme inkludering for flerkulturelle barn i barnehagen*»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

For deg innebærer dette å gjennomføre et intervju over skype. Informasjonen som vil bli samlet kretser rundt temaene fysisk lek, inkludering og flerkulturelle barn. Her er det spørsmål som er primært knyttet opp mot hvordan de opplever situasjonen i barnehagen sin, deres holdninger og erfaringer. Dataen som blir samlet registreres fortløpende av en «sekretær» under intervjuet. Denne personen tar ikke del i intervjuet og har kun som oppgave og notere det som blir sagt. Etter at notatene har blitt finskrevet vil du få tilbud om å få tilsendt intervjuet og på denne måten sikre at ingen blir framstilt på en måte de ikke ønsker. Intervjuet kan ha en varighet på 45-60 minutter.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- Få rettet personopplysninger om deg
- Få slettet personopplysninger om deg
- Få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- Å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Den eneste personen som vil ha tilgang til denne informasjonen er mine veiledere på DMMH; Marianne Schram og Gjertrud.
- For å sikre at ingen uvedkommende for tilgang til personopplysninger vil jeg anonymisere navn og kontaktopplysninger. Under hele skriveprosessen vil også informantene henvises til som informant A og informant B.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg/vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 22.05.2020. Alle personopplysninger vil bli slettet innen prosjektslutt.

På oppdrag fra Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til bachelorprosjektet, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning ved.
- Vårt personvernombud: Hans Christian Ristad, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Marianne Schram og Gjertrud Stordal

Student
Martin Malmo

Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig. NB! Studenten må kunne dokumentere for veileder at du har gitt informasjon og innhentet samtykke fra de du registrerer opplysninger om. Vi anbefaler skriftlig informasjon og skriftlig samtykke som en hovedregel.

Hvis foreldre/verge samtykker på vegne av barn eller andre uten samtykkekompetanse, må du innhente tillatelse fra foreldene.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [sett inn tittel], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i (sett inn aktuell metode, f.eks. intervju, spørreskjema, observasjon).

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. [oppgi tidspunkt]

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

8.2 Intervjuguide

Intervjueguide

Oppvarmingsspørsmål

- Hvilken stilling har du i barnehagen?
- Hvilken utdanning har du?
- Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
- Hvor i kommunen er barnehagen plassert?
- Hvor stor er barnehagen? Avdelinger, ansatte.
- Hvor lenge har du jobbet med flerkulturelle familier?

Overgangsspørsmål

- Har dere flerkulturelle barn i barnehagen nå?
- Hvilke land representerer de?

Refleksjonsspørsmål

De flerkulturelle barna og inkludering

- Hva legger du i begrepet «inkludering»?
- Hvordan opplever du at flerkulturelle barna blir inkludert i barnegruppen.
- Hvilke utfordringer opplever du knyttet til inkludering av de flerkulturelle barna?
- Har dere snakket med foreldrene om hva barna liker å leke?
- Har dere snakket med de flerkulturelle barna om hva de liker å leke?
- Er det noen av de flerkulturelle barna som ikke klarer å gjøre seg forstått i samspillet med de andre barna i leken? Er det eventuelt forskjell på de som klarer det og de som ikke gjør det i forhold til inkludering?
- Hvordan jobber dere med inkludering i barnehagen? Er det foretatt noen tiltak for å fremme inkludering?
- Hvordan opplever du at de flerkulturelle barna blir inkludert i leken? Er det noen typer lek hvor de er mer deltakende?
- Er det noen av de flerkulturelle barna som du opplever mangler kunnskap om hvordan de skal opptre i de ulike lekemiljøene og hvordan de skal forholde seg til dere voksne?
- Hva er spennende med å jobbe med barn fra andre kulturer?

Fysisk lek

- Hvilken plass har den fysiske leken i barnas barnehagehverdag?
- Hva er typiske leker barn leker som inneholder fysisk aktivitet i barnehagen?
- Hvordan er uteområdet til barnehagen?
- Hvordan motiverer du de flerkulturelle barna til å leke?
- Mener du at fysisk lek kan fremme inkludering for flerkulturelle barn? På hvilken måte?
- Opplever du at de flerkulturelle barna blir inkludert i den fysiske leken?
- Deltar du mye i den fysiske leken? På hvilken måte?
- Deltar de andre ansatte i barnas fysiske lek?
- Har du opplevd at de flerkulturelle barna har deltatt i fysiske leker hvor de ikke har skjønt spillereglene leken? Hva gjør du da?
- Rammeplanen (2017) sier at personalet skal fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede i lek. Hvordan tenker du personalet kan oppnå dette?
- Har dere bevisst lært flerkulturelle barn fysiske leker?
- Har dere igangsatt fysisk lek med den hensikt å inkludere flerkulturelle barn i lek?
- Driver barna med idrettslignende aktiviteter? Deltar de flerkulturelle barna i denne type lek?
- Blir det organisert idrettslignende aktiviteter i barnehagen? For eksempel hvor det blir inndelt i lag, leker som er konkurransepreget, stafetter, balleker og lignende.
- Har den selvtilliten de har fått i den fysiske leken hatt noen overføringsverdi til andre deler av barnehagehverdagen.